

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу»

на тему: **“РОЗВИТОК ТА СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО**
ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ”

Виконавець:

студентка ФЕУП

Павліва Вікторія Анатоліївна _____

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Фіалковська Анастасія Андріївна _____

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми обґрунтована підвищенням уваги громадськості до питання соціальної відповідальності бізнесових структур, що зумовлено ускладненням суспільних відносин в Україні, викликаних затяжною економічною кризою, веденням військових дій, вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб, які потребують значних обсягів бюджетного фінансування. Соціальне підприємництво, як економічне явище, дозволяє зосереджувати увагу на розв'язанні важливих соціальних проблем, креативно поєднувати та втілювати в життя соціальні та бізнес-підходи для одночасного досягнення соціальної і економічної місії. Результатом ефективного функціонування соціальних підприємств є вирішення нагальних проблем з працевлаштування, підтримки соціально вразливих категорій громадян, їх адаптації до суспільного життя, надання соціальної допомоги і підтримки людям з обмеженими можливостями, а відтак дозволяє забезпечувати надання більш якісних і своєчасних соціальних благ і послуг населенню в умовах гострої нестачі бюджетних ресурсів.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретичні та прикладні аспекти розвитку та становлення соціального підприємництва в умовах невизначеності. Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі **завдання**:

- вивчити підходи до визначення поняття соціальне підприємництво;
- дослідити історію становлення соціального підприємництва в Україні та світі;
- розглянути класифікації соціальних підприємств;
- визначити особливості соціального підприємництва в країнах Європейського союзу;
- визначити основні характеристики соціального підприємництва в Україні;
- проаналізувати тенденції соціального підприємництва в Україні;
- визначити інструментарій фінансової підтримки розвитку соціальних підприємств в Україні;
- охарактеризувати перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні.

Об'єкт дослідження – процес розвитку та становлення соціального підприємництва.

Предмет дослідження – теоретичні та прикладні аспекти розвитку та становлення соціального підприємництва.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі були використані різні підходи до дослідження. Один з таких підходів - аналітичний метод, був використаний для ретельного аналізу та розбиття об'єкта дослідження на складові частини. Шляхом спостережень було досягнуто кращого розуміння внутрішніх процесів, що відбуваються в об'єкті дослідження. Порівняння даних використовувалося для аналізу змін у часі, тоді як графічний метод надав можливість візуально відобразити результати дослідження. Статистичний аналіз був використаний для обробки статистичних даних та встановлення зв'язків між різними факторами.

Інформаційною основою кваліфікаційної роботи складають різноманітні джерела інформації. Для отримання актуальних даних були використані статистичні та аналітичні дослідження, зокрема ті, які стосуються

соціального підприємництва. Для здобуття релевантної інформації був проведений аналіз законів та інших нормативно-правових актів України, а також були використані монографії та наукові публікації українських та зарубіжних дослідників. Додаткові деталі та інформацію було знайдено за допомогою Інтернет-джерел.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі: вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (31 найменування). Загальний обсяг роботи становить 72 сторінок. Основний зміст викладено на 67 сторінках. Робота містить 4 таблиці, 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади соціального підприємництва»* розглядаються теоретичні засади соціального підприємництва. Вивчено підходи до визначення поняття соціальне підприємництво. Досліджено історію становлення соціального підприємництва в Україні та світі. Розглянуто класифікації соціальних підприємств.

У другому розділі *«Аналітична оцінка розвитку соціального підприємництва в Україні та світі»* визначено особливості соціального підприємництва в країнах Європейського союзу. Визначено основні характеристики соціального підприємництва в Україні. Проаналізовано тенденції соціального підприємництва в Україні.

У третьому розділі *«Шляхи забезпечення розвитку соціального підприємництва в умовах невизначеності»* визначено інструментарій фінансової підтримки розвитку соціальних підприємств в Україні. Охарактеризовано перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні.

ВИСНОВКИ

1. Соціальне підприємництво є специфічною діяльністю, яка знаходиться на перетині сфер діяльності трьох секторів національної економіки. На сьогодні поміж науковців і практиків, які досліджують проблеми соціальних підприємств, відсутня єдність у визначенні характерних рис таких суб'єктів господарювання. Узагальнення результатів дослідження цього питання зарубіжними та вітчизняними науковцями дозволило нам виокремити такі специфічні риси соціального підприємства, що представлені на слайді. Соціальному підприємництву притаманні ті ж критерії, що й і традиційному підприємництву, зокрема такі як: фінансова самостійність; ініціативність; інноваційність; масштабність; ризиковий характер. Поряд з тим, йому притаманні і специфічні риси, зокрема: пріоритетність соціальної мети; реінвестування прибутку у розвиток соціального підприємства; відкритість і прозорість діяльності та публічна звітність. Таким чином, соціальне підприємство – це бізнес-організація, пріоритетна мета прозорості (публічної) діяльності якої полягає у вирішенні соціальних проблем. Забезпечувальна мета містить у собі отримання прибутку, який реінвестується у її розвиток. Зазначені

- цілі тісно взаємопов'язані: від обсягів отриманого соціальним підприємством прибутку залежать і параметри соціальних результатів його діяльності.
2. Дослідження розвитку соціального підприємництва дозволило нам виокремити чотири його історичні віхи.
  3. Запропоноване у роботі визначення соціального підприємства передбачає, що СП отримує прибуток від своєї діяльності. Дослідження практики функціонування СП показує, що переважна більшість СП не є фінансово незалежними і шукає можливості залучати кошти від благодійних організацій чи бізнес-організацій. Не кожне СП на початку свого функціонування спроможне прибутково організувати свою господарську діяльність, у більшості випадків новостворені СП орієнтовані на покриття збитків. Зазначене стало підґрунтям для розгляду у якості основної класифікацію соціальних підприємств за ступенем фінансової спроможності.
  4. Соціальні підприємства Великобританії здійснюють свою діяльність у величезному спектрі галузей – від медичної діагностики до виробництва вуликів. Проте найбільше соціальних підприємств зосереджено у сфері послуг, а саме: у сфері освіти (18%), підтримки бізнесу / консультування (17%), працевлаштування та підвищення кваліфікації (14%) та у роздрібній торгівлі (12%). Великі організації (250+ співробітників) частіше зосереджені на постачанні державних послуг, таких як житло (33%), соціальне забезпечення (26%) та охорона здоров'я (22%).
  5. Основними тенденціями розвитку соціального підприємництва в Україні є такі: більшість з них виникає у великих містах; територія поширення їх діяльності здебільшого охоплює локальний рівень або усю територію України; найпоширеніша організаційна форма – ФОП; переважають ті СП, чия тривалість діяльності складає від 1 до 3 років. Щодо кількості працівників, то майже в половині соціальних підприємств, що взяли участь у дослідженні, працює до 10 осіб.
  6. Основними напрямками роботи є працевлаштування та підтримання діяльності організації. Значно менше тих соціальних підприємств, що мають на меті генерування прибутку для окремих груп населення та надання певних видів послуг. Соціальна місія діючих СП України стосується двох основних напрямів: підтримка соціально вразливих груп населення та розвиток місцевих громад. В ефективному функціонуванні СП зацікавлені усі суб'єкти фінансових відносин: держава, юридичні і фізичні особи – засновники соціальних підприємств і громадяни, яким надаються соціальні послуги чи різного роду допомоги.
  7. На сьогоднішній день в Україні використовується обмежена кількість джерел фінансування соціальних підприємств, головними з яких є: гранти від міжнародних фондів та організацій, а також конкурси для соціальних підприємств. Така ситуація спричинена недостатнім розвитком інституту соціального підприємництва в Україні. Щодо міжнародних організацій, то вони відкриті до співпраці, і чекають ініціативи від соціальних підприємств. А от щодо держави, то вона може популяризувати створення та діяльність соціальних підприємств шляхом поширення інформації серед населення у ЗМІ.

На нашу думку, найдієвішими інструментами фінансової підтримки СП є пільгове кредитування та навчання соціальних підприємців, адже це є інвестиційним вкладом у майбутнє.

8. Проаналізувавши тенденції розвитку соціального підприємництва в Україні, можна виокремити декілька суттєвих проблем, що уповільнювали розвиток СП. Перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні залежать від факторів, на які не завжди можна впливати, а отже сценарії будуть різними. Розвиток соціального підприємництва в Україні є незворотним процесом за будь-якого сценарію і зростання попиту на такий бізнес протягом останніх 10 років лише підтверджує прагнення українського суспільства підвищувати якість свого життя, незалежно від приналежності до певної соціальної групи.

АНОТАЦІЯ

Павліва Вікторія Анатоліївна. «Розвиток та становлення соціального підприємництва в умовах невизначеності».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні засади соціального підприємництва. Вивчено підходи до визначення поняття соціальне підприємництво. Досліджено історію становлення соціального підприємництва в Україні та світі. Розглянуто класифікації соціальних підприємств.

Визначено особливості соціального підприємництва в країнах Європейського союзу. Визначено основні характеристики соціального підприємництва в Україні. Проаналізовано тенденції соціального підприємництва в Україні.

Визначено інструментарій фінансової підтримки розвитку соціальних підприємств в Україні. Охарактеризовано перспективи розвитку соціального підприємництва в Україні.

Ключові слова: соціальне підприємництво, невизначеність, історія становлення, тенденції розвитку, інструментарій фінансової підтримки.

ABSTRACT

Pavliiva Viktoriia. « Development and formation of social entrepreneurship in conditions of uncertainty »

Qualification work for a bachelor's degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activities» in the educational program «Economics and Business Planning». Odessa National Economic University. Odessa, 2023.

The paper examines the theoretical foundations of social entrepreneurship. Approaches to defining the concept of social entrepreneurship have been studied. The history of the formation of social entrepreneurship in Ukraine and the world has been studied. Classifications of social enterprises are considered.

The peculiarities of social entrepreneurship in the countries of the European Union are determined. The main characteristics of social entrepreneurship in Ukraine are determined. The trends of social entrepreneurship in Ukraine are analyzed.

The toolkit of financial support for the development of social enterprises in Ukraine has been defined. The prospects for the development of social entrepreneurship in Ukraine are characterized.

Key words: social entrepreneurship, uncertainty, history of formation, development trends, tools of financial support.